

HAVA FOTOĞRAFI VE ARKEOLOJİ, REN TOPRAKLARINDA GEÇMİŞİN İZLERİ

Derleyen : Yük. Müh. Em. Gnl.
Kerim EVİNAY

Geçmişin sırlarının çoğu bugün halâ kendi vatanımızın topraklarında saklı ve gömülü durumdadır.

Ekin tarlaları altında, muhteşem romen evlerine ait duvar kalıntıları yatmaktadır. Kelt soyundan Beylerin Mezarları, harpte gece barınakları yerini tutan kışlaları çevreleyen çukurluklar yeryüzünün altına batmış durumdadır. Bu eserler binlerce yıldanberi keşfedilmek üzere beklemektedirler.

Kısa bir süre öncesine kadar, bu eski eserler, tesadüfen veya inşaat için açılan yerlere rastlarsa bulunabiliyordu. Bu tesadüften sonra, tabakalar birer birer kazma kürekle kazılır ve eserler meydana çıkarılırdı. Bu durum birkaç yıldanberi tamamen değişti. Şimdi ekskavatörler kısa bir zamanda toprağı açıp eserleri meydana çıkarabilmektedir. Ancak, eserin orada olduğu fark edilmiş bulunması şarttır.

Eski eserlerin, varlıkların yerini göslerecek bir metot, uzun bir zaman aranmış ve sonunda :

Hava Fotoğrafi ile Arama Yöntemi, arkeolojik araştırmalarda üstün ve keşfedici niteliğı ile ön plâna çıkmıştır.

Hava Fotoğrafi Birinci Dünya Harbinde ortaya konulmuş askerî amaçlarla kullanılmıştır. Arada ve İkinci Dünya Harbinden sonraki devrede Almanya'da; hava fotoğraflarıyla, sistematik bir Arkeoloji araştırması maalesef yapılamamıştır. Bu araştırmalar İngiltere'de oldukça ilerlemiş bulunmaktadırlar.

Sabahın erken saatlerinde, öğleden sonra geç saatlerde, güneşin eğik olarak gelen ışınları, arkeolojik yeraltı eserlerinin yeryüzündeki kabarıntı veya çöküntülerinin gölgeleri, yeryüzünden bakınca görünmeleri imkânsız olduğu halde, havadan bunların izlerini, gölgeler halinde görmek ve tanımak mümkündür.

Arkeolojide bunlara "Gölge işaretleri" denir. Daha da ilginç olan gerçek, bu "Gölge işaretlerinin" tüm sınırlarının, Hava Kameraları ile tesbit edilebilmesidir. Bu eserlerin yeryüzünde herhangi bir belirtisi mevcut değildir. Bunun Nedeni :

Temellerin açılmasında, yeryüzünde beliren yara yeri, yara ve bere hiç bir zaman belirsiz hale getirilemeyişin, mühür gibi yeryüzünde kalışıdır. Yeraltı yüzeye oranla açık veya koyu renkte ise, bu temellerin kazılışında dışa çıkmış ve yüzyıllarca karışsada renk farkını muhafaza etmiş olmasıdır.

Bu nedenlerde, yeni sürülmüş ekilmiş tarlalarda, havadan bakılınca, bu "Gölge İşaretleri" görülür.

Bu renk farkı, yerdende görülebilsede, motifin tümü görülmediği için buluş, keşif çok zor olur. Halı üstünde gezinen bir böceğin halının moliflerini görüp biçimlerini kestiremeyeceği gibi bu izlere "Toprak işaretleri" denir.

Ağaçlıklı, bilki ile örtülü yerlerde de bu "Toprak işaretleri" fazla nemli olmaları ile tanınırlar. Böylece daha yeşil, koyuluk gösterirler. Yeryüzünden bu renk farklarının görünmesi imkânsız olduğu halde hava fotoğrafında, açık yeşil bir zemin üzerinde koyu yeşil olarak özellikle güneş durumu ile seçilmişse, kolaylıkla görünürler. Hasattan tam evvel, bu "toprak işaretlerinin" bulunduğu yerdeki ekinler halâ yeşil, etrafı ise sararmış durumdadır.

Yeraltındaki duvarlar üstüne gelen ekin ise, daha önce solar, duvarın yerini belirtir. Bu izlere de "Bitki işaretleri" denir. Bunlar Siyah-Beyaz fotoğraflarda yalnızca gri bir tonda belirirler. Fotoğrafları inceler.

HAVA FOTOĞRAFI İLE ARAMA

Sonuç olarak, arkeolojik araştırmalara elverişli olan havadan fotoğraf Alımı, Yılın ancak on-oniki seçkin günlerinde yapılabilir.

1959 yılında Ren Eyalet Müzesi birkaç tecrübe uçuşundan (Ordu Uçakları ile) sonra başarılı sonuçlar alınca, sistematik bir hava fotoğrafları ile araştırma programı sonunda 1960-61 yıllarında büyük ganaim elde etmiştir.

İlk önce, bitkin, iklim ve kalıntılar bakımından bölgeler seçilerek, beheri 10 km² lik bölgelere ayrılır. Her bölge Doğu-Batı ve Kuzey-Güney doğrultusunda, 150-300 metre yükseklikten, açık pencereden özel el-kamerası ile 700 m. genişlikte şeritler halinde havadan fotoğraflanır. Yalnızca gerçekten gölgede görünen izler fotoğraflanmıştır. Uçuş sırasında yerleri haritalarda işaretlenmiştir. Bu yöntem, sürekli alıma oranla, çok daha ekonomik olmuştur. İnsan gözü, kameradan da daha incelikle sözkonusu izleri görüp tanımakta olduğu anlaşılmıştır (Uçaktan). Böylece 15.000 km² uçulmuş ve yüzlerce eski eser bulunmuştur.

İki yıllık arama sonunda bir yıl evvel görünenler ikinci yıl görünmez olmuş, bunun nedeni o yıl çok fazla yağıştan doğmuştur. Daha yüzlerce eski eserler, yerleşme yerleri bulunacak ve eski nüfus kesafeti ve dağılımı meydana çıkarılacaktır.

Ekte verilen Hava Fotoğrafları binlerce toprak altında kalmış, sürülüp ekilmiş, şimdi altında yatan eski eserleri yalnızca renk farkları, gölgelerle du-yarkatta belirmiş unutulmaz resimlerdir.

Bizim sergimiz (ekler), bu yaşantıyı sizlere iletmektedir.